

„ЗАСТАВА“ излази трипут у недељу, средом, петком и недељом.

Цена је на годину 12 фор. на по год. 6 фор. на четврт године 3 ф. на месец 1 фор. а. вред. за Аустрију, а за Србију на годину 120 гроша на по год. 60, а на четврт године 30. гроша.

ЗАСТАВА.

Огласи се рачунају по колицини врта, које из гармонта заузимају, и за сваку врсту плаћа се увек по 6 новчића за жиг увек по 30 н. Дописи се шаљу уредништву, а предлата и огласи администрацији „ЗАСТАВА“ у Нови Сад, у кући број 858. код „златног једнорога.“

Број 21.

У Новоме Саду у петак 20. фебруара 1870

Год. V.

У Новом Саду 19. фебруара.

Облаци што се беху натупили на небу источног питања разгаљују се испред ветра који је дуо са ладног севера, те ће опет за које време наступити ведрина, или бар тако време које не даје наглед на скору буру. У прошлом броју овога листа донели смо по једном бројану вест, да је порта саопштила великим силама изјашњење које је дала петроградском кабинету, у коме одбија од себе намеру ремећења мира на истоку. У тој ноти изјавила је порта уједно да је на црногорској граници опет повратила status quo, т. ј. стање какво је било пре концентровања војске турске око граница црногорски. С овом изјавом портином, ако је поткреси уклањањем војске из суседства Црне Горе, моћи ће се узети зачет Црногорско-турски због уређења међе, као одклоњен за сад, и могуће нарушење мира на истоку за овај момент као одложено. Но и ако је опасност по мир на истоку уклоњена са земљишта око Црне Горе, ипак се тиме не може гарантовати за мир на осталим тачкама балканског полуострва, јер по вестима отуда на све стране ври жеља тамошњег становништва да се већ једном зашта: на коме ће останути царство — те како турске власти не дају никакве гаранције по живот и имање грађана у турској, а нарочито хришћана, то се лако може догађати да аналог српском устанку од год. 1804. из локалног каквог догађаја букне ватра која ће запалити цео исток. Да је така могућност основана не треба ни доказивати, и да су у том случају ангажовани сви народи на истоку да заједнички припомогну саранити „болесна човека“ такође се по себи разуме. Потоме изјаснења портина ни најмање нису у стању утицати на мир истока, пошто она није била кадра унутри у држави поставити услове одржања мира; концентровање пак војске турске час на једном час на другом крају може само ускорити давно очекивани тренутак да „прсцунке пушка на истоку!“

Бечким министарством овладао је дух забуне, тако да сад незнајући како да се нађе при видању те вавилонске куле, с једне „погрешке“ — као што вели „Ванд.“ — у другу пада. Место да „изравнае“ и реформу као једну системсану целину у расправљање узме, ово тера политику питања по ираку и поспртања. По читаве недеље дана окрете се око реформе изборног реда без да се усуди детаљи се исто. Једаред се иште пристајања Пољака на непосредне изборе као гаранција за уступке који ће им се учинити, а одмах за тим опет хоће да декретују непосредне изборе кроз „рајхсрат“ и не осврћући се на Пољаке. По неколико недеља отежу се расправе о галичкој револуцији без икаквог решења, пуштајући преко својих плаћених органа у свет, да то ради Чеха бива. На најневестнији начин одлучиве преговоре с Чесима, које ови одлучно одбијају с том изјавом: да не могу преговарати с људима који су поставили програм од 6. децембра. Већег сведочанства о „умном сиромаштву“ данашњег бечког кабинета за цело не треба. И „Остен“ говорећи о расцепу мин. од већине рајхсрата врло згодно примећува да ће данашње министарство и већина „рајхсрата“ можда ускрвати заједно, ал о „мајалесу“ неће се ни познати. Међутим „Н. сл. Пр.“ услед осујећеног покушаја поравнања са Чесима, вели: да ће влада одмах предузети реформу изборног реда и то право кроз „рајхсрат“ остављајући немањске саборе на страну. Како ће овај нови експеримент бечке владе проћи, видеће се.

И у угарско министарство такође је ударила редња, која се зове „криза“ министарска, од које ће пасти и Лоњаји Мико, само за сада не може да се нађу годна лица која ће их заменити. „Н. сл. Л.“ вели на ово: кад деакова странка није у стању на два човека наћи, онда је то жалостан појав за њу.

Што су извештачи неких листова из Рима јавили да ће и последња сенка слободе коју је „дневни ред“ концила епископима давао уништена бити, сад се остварило. Једним декретом папним од 10. фебруара наређује се, да се од тога дана сваки десет дана, има држати генерална конгрегација, и да епископи имају своје приметбе на раздвојене шеме писмено подносити на ту целу одређеној комисији. С тим је устмено расправљање радње концилске која је курији тако немилла била, променуто са пи-

сменим, и тако се скромни кардинали осигураше од жестоки речи Штросмајера и др. Ова мера римске курије изазвала је отпор код једног дела епископа, који су тај отпор у једном протесту курији и изразили.

Говор Жил Фавра у француском законодавном телу констатовао је раскид левце од крајње левце и приближење оне прве царској влади. Тим поступком ојачана је партија Тјерова, која се непрестано труди доказати да је способна за владу, што јој је овом приликом и пошло за руком. — По неким листовима спрема се у тилерјама велика свечаност ради проглашења престолонаследника за пунолетног. Том приликом ће Наполеон вели се помиловати многе политичне осуђенике, међу којима би био и Рошфор.

О предходним и најнужнијим школским уређењима вод нас.

Давно је то већ речено да и делом од многих посведочено, да на развитаку и напредку народних школа највећа и најсилније дејствује. То је тако овима народима као и нама обште познато, да нејма лужде о том да се говори и пише. Ал кад погледамо себе и друге народе, кад видимо како смо ми са нашим школама заостали иза других, и кад се заштамо за узрок свему томе, онда колко ћемо морати гњевом да узпламити на све оне, који положају и позиву своме за подизање народних школа неодговорно, толико ћемо увидети да и сами себи нешто криве приписати и пребацити морамо, и ако ништа друго, али то признати морамо, да за подизање народних школа нисмо онолико учинили, колико смо учинити могли, а морати ћемо признати шта више и то, да и данас јоште непоклањамо тој институцији за развитаку и напредку народних најнужнијој онолико пажње и ревности, колико би требало. То сведоче на жалост у последње време они извештаји, што их је дао владин гл. надзорник школа г. Мил. Димитријевић о оних нашим школама, које је он до сада посетио и прегледао. Из тих извештаја видимо ми да су наше школе јоште увек неуређене како у спољном погледу тако и у погледу њихових месних управа, јер по извештајима тима а и по искуству и знању нашем школе већином немају јоште права школока здања, немају за школу потребите законом прописане набавке, и немају нигде још по новим уставима удешене школске одборе нит месне управе над школама.

Ми смо нашим обштинама приликом оном, када смо на крају прошле године против расписаног патријархова за школске инспекторе у „Застави“ неколико речи написали, изриком препоручили те две стране у школи да уређују и без наших инспектора и пре сабора, коме се једнако ево надамо, а то зато што то иде у корист и на бољак наших школа, и што ћемо тиме предпредити, да нам влада са својим надзорницима неопте маха у нашим школама. Но јер то невидимо још да се ни по већим и најглавнијим нашим обштинама неуређује, то не можемо а да и опет са својим мњењем на јавност неизвишемо тим више, што видимо овдашњег владиног надзорника у свом кругу врло делатан и заузетан. Па што сада тек као прјатељски извештује и на што општине сада пријатељски саветује и опомиње бити ће и морати ће касније знанично следити, а званично опомене по постојећем новом закону мађарском о школама могу имати за посљедицу то, да се наша школа у оној општини, која је због каквог недостатка школског два или трипут званично опоменуто, из конвентуалне претвори и стоји у комуналну. А до тога мислимо да несмемо нигде дати да дође.

Истина је, да ми у том погледу како да школе уређујемо и шта да за школу набављамо, сами свога на темељу наше црквено-школске аутономије основана, сачињенога и од владе потврђенога закона немамо, који би нам у том правцу прописивао. Саборска закључења од год. 1864—5 кр. уредбом од 10. августа 1868 потврђена и као закон издања касније су опет некаквом министарском наредбом на конвентуарије обустављена баш она под III. о ерским школама, те како чујемо речено је конвентуаријама да се придржавати имају старих закона и установа, што су за наше школе постојале, — вели се до даљег одређења.

Међутим мађарски закон о школама има општа одређења нека за све школе, а та одређења тичу се спољног уређења школа, као школског здања, школских потребитих и нужних набавка па та одређења имамо и ми да изпунимо не само због тога, што то мађарски закон прописује и налаже, но због тога што је то збиља за унапређење школа добро и пробитачно. А што се местни управа наших над школама тиче, најбоље ће бити, да се у том пудржавамо оних одређења и установа, што су у кр. уредби од 10. августа 1868. потврђена а то због тога што наведене тамо установе данашњем духу времена и стању данашњих других школа најцелиходније одговарају. И опет дакле не због тога, што то закон прописује и налаже него због тога што то потреба школска собом тако доноси. У опште што видимо да је по школу нашу добро и користно, то ваља и сами да уводимо и набављамо, ма то и непрописивао закон ни мађарски ни аутономни наш сабору створени, — јер то нам мора да прописује наша свест и воља за унапређење наше. А шта је то? То је да уз спољно добро уређење и снабдевене школе сами својом сопственом иницијативом (побудом) на школама нашим преко нужну валуану месну управу одредамо, — сами својом сопственом побудом велимо ми, а не тек усљед заповести ни наше више школске власти а још мање владине.

Од наше више школске власти за то не што она неостоји и што се не може још ни створити по последњој кр. уредби, јер није одређен начин како да се створи — ни II. одсек митрополитског савета, нити конвентуарије. По том дакле од горе од више власти неимамо новијих реформа за наше школе да изгледамо, јер и саме те претпостављене више власти још нису се реформисале. При старом ипак нити треба нити смемо да останемо, јер тиме пати подмаздак наш у школи и прети нам опасност да се у наше конвентуаријалне школе увуће дух туђ протународан. С тога дакле морамо сами од доле у нашим општинама да аутономно право наше у школама вршимо. Теме нам ни влада на пут стати не може допред издање кр. уредбе од 10. авг. а наше конвентуарије нит могу, нити смеду на пут стати организацији општинских школа.

Ми као што смо општине по кр. уредби организовали, тако ваља и школе да организујемо, колико то у снази нашој лежи. А ипак не ваља и рђавим посљедицама уродити може то, ако останемо при овом де смо и како смо са школама данас. Што дакле ваља општине наше да за школе чине? Оно што је најнужније, па да се и ми са нашим школама из старог стања мало напред помакнемо, што треба да предходи и самом идућем конгресу нашем. А шта је то? Школска здања, школске нужне и потребите законом прописане набавке, које сваки учитељ у општини својој означити може. А надаље да се то збиља изведе и да се школско стање унапређује, ваља томе сходно удесити школску месну управу и ваља школски одбор свуда установити!

Како се одбор тај, како месна управа организовати и уредити има, то прописују §§. 67. 68 и 69. кр. уредбе од 10. авг.; а што је задатак школском одбору, то стоји опет у §. 66. исте уредбе и то све под III. одсеком. Пошто се пак по §. 68. месни школски управитељ и старатељ на 6 година бира, а остала лица за тај одбор у §. 69. означена на 2 године, то би се за сада нмало преиначити општинским закључком, да се сва та места предходно само за време постављају док идући сабор коначно ту ствар неуреди.

Међутим ми и сами морамо да признамо, да је то све, што кр. уредба има о школском одбору и месној управи, што је у горенаведених §§. узевши уз то још §. 40. сл. н. у II. одсеку, те да је то врло недостатно и мало; те се на идућем сабору допунити и поправити мора. Недостатно је и због тога, што неопределује ништа о месној управи школа чисто и само основних, какове су код нас управо већом страном школе, но више одређује управу месну де су основне, главне, па чак и средње школе, а код нас су редке и главне а куд и камо још ређе средње школе.

С тога мислимо, да у свакој општини месни црквени одбор треба да и месну управу

над школама води као што то и у почетку §. 66. стоји, а окружног директора да поставља цео један округ као што је данас протопресвитерат и то из средине учитеља тога округа. У ту сврху могла би се држати скупштина одборника из целог протопресвитерата, те би на тој скупштини од дотичних учитеља из тога протопресвитерата предложенога учитеља за директора школа изабрали. Директор овај стајао би свакако са конвентуаријом као вишом власти у одношају. На његово место имао би се систематски један сукцелент, који ће учитељске дужности обављати за време, док онај у директорским пословима фунгира.

С тога овакав директор неби морао већу плату имати, јер би се за њега сукцелент плаћати морао. Међутим то као и остало све за предходно уређење наших школа наведено држиме да би за први мах добро било када би све општине из протопресвитерата са конвентуаријом се договориле и споразумеле, но томе свакако треба општине да иницијативу (повода) даду, и да нечекају и нествладају то од конвентуарије, јер онда неће скоро дочекати организоване школе — чему нас је довољно досадање искуство научило. А конвентуарије надамо се да неће своје руке извлачити из таквих послова, а далеко мање да ће на пут стати тој и ма каквој доброј организацији школа, јер би тиме само влада на руку против наших школа ишла. Одагање ових школских уређења до идућег сабора не сме бити већ и зато, што може влада да нам претопи наше школе у комуналне, а онда и због тога, што ће се закључења саборска и опет тек морати потврдити, те док сабора још буде, док се онда његова закључења потврде, дотле може многа школа наша пушта остати.

На крају ових редака са радом шћу споминути нам је, да је новозацка општина већ према томе, што новија установа за школску управу одређује, закључак свој у скупштини од 16. фебр. о. г. и збиља и удешила, те за месног управитеља школског одредила, да учитељи општинском одбору учитеља једног из своје средине предложе, кога желе за управитеља имати. Тиме је општина поступила либералније него је и сама установа у кр. уредби у §. 68. Но овакав управитељ ваља да предходи најпре одбор школски, јер без овога неће такови управитељ моћи у складу одржати ред и сложан рад међу учитељским телом. С тога дакле била би девиза наша: најпре одбор па онда директор! А држимо да ће у том правцу баш и учитељско тело овдашње најбоље и најцелиходније поступати тим пре, што учитељско тело има из своје средине и за школски одбор једног међу собом да избере. То што рекосмо, рекосмо тако што држимо у опште да је свуда одбор школски нуждан, а овде још нужнији усљед оних одношаја што су међу учитељским телом овдашњим овладали, де има учитељ на пример и такви који иде цео општини ускас а ишао би још пре уз нос учитељском телу ако не целом оно ипак неком па можда баш вреднијем делу његовом. С тога и опет и овде и свуда велимо: најпре одбор онда директор!

У Новом Саду 18. фебр. 1870.

В. Ђурђевић.

Бечка перфидија.

Сав свет већ зна, кога је понизио „Кнезачки мир“, и док је плаћена штампа из аустро-угарских ризница то понижено приписивала симпатијама „Србина“ Родића према бокешким Србима, који би био прекорачно упуство и пуномоћје добивено у умирењу Боке, министар Гискра изјављује у рајхсратском одбору на интерпелацију једног посланика, да њему није познато, да је Родић добивено пуномоћје прекорачно: дакле, да је начин, којим је Родић умирио Боку, а наиме ова услова мира Кнезачког, која су Бокези диктирали и која је Родић примио, у границама добивеног пуномоћства.

То пуномоћство није нам познато; на другу интерпелацију посланичку: какво је то пуномоћство? министар Гискра обећао је, да ће га обелоданити, ал га ту сигурно није имао кад да обелодани. Дал ће то пуномоћство морати које „митарство“ проћи пре него света угледа, што би се дало закључити позитивно, кад га Гискра одма није изнео; и дал ће Ро-

дић бити жертва несрећног свагдањег експериментирања централистичке машинерије, као што је био Вагнер, у Далмацији, те као што су некема дебелим комадом уста зачепљена, да нежносе на видик бечке наредбе, по којима је царска војска надмашила вандале, да не чимгод запушити уста и Родичу, да неодржије добилено упуство, које је углед државни у Кнезлацу потамнило: — на сва та питања нетреба у Аустрији много двојити, у Аустрији, чија је зграда уздигнута на лажи из тисућа неправди средством перјидије, вероломства.

Лаж, неправда и вероломство ето опет из Беча дише прамом Боки, — опет се у Бечу лажају старог оружја и против Боке, да је умире и задовоље.

Родич је, као што мало пре рекосмо, у границама добивеног пуномоћства умирио Боку, и сад је већ у Бечу са условима „кнезлачког мира.“ Стара „Преса“ јавља, да су ти услови већ били предметом мистарског савета, и отуд надозиремо званично ободанење њивово. По „Преси“ четири су главна услова: амнестија за све; слобода ношње оружја; накнада ратне штете; и слобода од ландвера. То су услови, које је царски опуномоћеник примио код Кнезлаца, усљед чега храбри Кривошијани, Мајане и Побори одуштадоше од ратовања. И код поштованих људи сад неба требало ни посумњати о поштостању задане вере и поштене речи. Али чујте што „Преса“ вели: штета почињена износи на 40 до 50,000 ф.; ту суму треба, да одобри рајхсрат; па се окрече оломе и вели: ви неморате ни крајцаре одобрити пре него Бокези одустану од оне тачке Кнезлачког уговора, која их ослобађа од ландвера; они су сада у великој нужди и зато треба, да се покоре; а доста им је амнестија и ношња оружја.

Тако умствује највиши аустријски лист; тако надањива своје стадо у рајхсрату државни канцелар преко свога органа; и то да тим надокнади окрвнену част и углед државни; перјидија је потоња нада чисти и угледа аустријског! И ми добро разумемо ту препоруку „Пресину.“ Као што се највећа самовоља сакрива иза леђа лажно-уставно-одговорног министарства, тако се ово оће да повуче иза леђа рајхсрата, лажног представништва грађана аустријски. Нека рајхсрат уништи услове мира кнезлачког, па онда нико нам неће моћи пребацивати, да смо ми погазили дату веру и поштену реч; то ће савским уставним путем ићи. Тако мисле власници у Бечу, али рачунају без крчмара: у Бечу се сада варају, кад мисле да ће нуждом, понаљивши домове, потрвнши поља и посекавши маслине — једном речи, лишивши свију средстава живота четири кнежевине Грбаљске, принудити Боку отраном опустошеном и изнемоглом а страном устрвањеном Вагнеровим ужасима, да се покори ландверу, исто као што су се преварали, да ће је на то принудити са поменутим ужасима, и са оружаном силом. Бокези су показали да умију ићи на вешала, да се своја света права, као што су показали, да се умију огледати и са оружаном силом. Па вар сте ви тако луди, да се надате, да ће те ви су 50,000 фор. оно учинити, што немогасте силом оружја и ватре? Та нисте ли покушавали код истог Кнезлаца, да заселите очи вођама усташким са блеском злата, ког народима отимљете? Па што сте успели? — да од срама пред блеском усташки врлина у вољу очи оборите! И зар мислите да ће те боље сада проћи, су 50,000 ф. то усташки сматрају, као што сваког здрави разум учи, да сте дужни дати за храмове бојске, за домове грађанске и њивова поља, која сте онако немилоче, нови Вандали, ватром уништили. Неиспуните ли ту

дужност, немојте мислити, ако су код вас пресали сви човечански осећаји, да и више у свету нема; та велико је и само србство, а камоли читаво Славенство.

Бока што лежи испод топа са сува и с мора, обћине што су се савиле по обалама которског залива, пошто су им синови по далеком свету разасути, који под ландвер подпадају; у опће онај део Боке, што код куће нема него старце, децу и жене: принудиће сила да се покори, јер нити имају снаге, да се опру, нити би могли одолети, и да су им синови код куће, сила са сува и мора. Али Бокез, којег чланине чувају, док буде стена у планинама, не подчињава се жењу централистичке машинерије у лицу њених оруђа Франца и Лапене. „Мир је учињен и доста нам се обећало; неиспунили обећање и неучинили један пут правцу овоме нашем сиромашком ал храбром народу, стрепим да се овај мир непометети и да на првашњу љубав недођемо“ — тако ми пише један пријатељ из Боке; и које имао прилике, да узозна нарав Бокеља, њив дух независан, тај мора већ очима да гледа ново патње народа, који неуступа своја старинска права назови-установности, ил боље, као што ју је гроф Бетлен крстико, хегемонији немачкој и праву јачега.

Вадава сте се упивали са свим силама злата и гвођђа, ватре и слова, ви Боки неугушасте она чувства слободне, којима дише, од векова. Право располагања своје крви, то је најсветије право човечије над којим лебди независан и непоковарен дух његов. И најпре треба да се тај дух угаси и потрује, па да Бокези погну шију, па да их терају аустријски генерали као марву у бој за бабину здравље. Сваки Бокез исто мисли као онај слободњак на летошњем сабору „за мир и слободу,“ који је рек'о младежи европејској, да ће више јунаштва показати, ако лане бореће се против силе која их у милитаризу гони, него ли орнући слепо у ватру ради жења једног човека. А да Бокези умију бранити своје отацтво, што је дужност сваког грађанина, то бар неће бити потреба, да господи Бечкој доказујемо посље Хана и Заваоджа.

Но пошто су сви поразии, што их је царска војска у Боки претрпјела, све самим елементима, киши, снегу и олујама приписиване, и пошто је прољеће ту са педесет илаца Турака око Боке и Црне Горе, коју је Гюкраназвао огњиштем буне бокешке, сигурно за то мисле у Бечу уговор „кнезлачког мира“ потирати; отуд сигурно опет намишљају, да испуне оно што су се по сто пута зарекли, да истребе „оно легло разбојничко“; али су и ту чинили рачун без крчмара, јер као што је лажно приписивање непогоди времена пораза аустријског у Боки, тако је исто лажна и преварна нада бечке господе у прољеће, јер коме боље годи зелена гора и Ђурђев-данак него ли србскоме ајдуку. Али се још жуће варају у Бечу, ако победу своју на турску војску ослањају. Мисир само прилике исекива, да се независним прогласи; у Румуљској опет је на прагу владе активна странка Братијанова, која лане беше истоком уздрмала а у Србији „сва господа“ небоје се промена; што више, има је, која их тражи; и то господа, која су можда јача и претежнија у јавном мњењу у Србији од исте господе регената, и која би кадра била још да и задовоље нуждима и гласу народа србскога, само да ове с места уклоне, па да сами на владу дођу. Дакле и Мисир, и Румуљска и Србија једва би дочекали, да се Порта с ким год у рат упусти, одкуд се ласно може увидити ништавило илузија бечки на турску помоћ.

и ордија па да огњем сгржи кров на главама жена и дечице, да раскопа жузна села и оскрнави цркве и олтаре — да погази читав један крај, у ком живи део ког јуначког народа.

Међу нама овде има без сумње много вас, који гледасте саборну нам цркву огорелу, разваљену и похарану; који гледасте читаве спорове кућа без кровова — који видесте мал'не васколику ову варош огњем попаљену и у развалинама!

Па још помислите, као што докота и сазнавате, да је све то починило варварство наших дана и времена: да су нам очеви и дедови, и ви исти — страдали на правди.

Страдали, што не дадоше, да се затре семе српско, да се потре лоза српска у корену: да не угине име српско, да не пропадне народ српски у овим крајевима . . .

Ето, тако вам је данас од прилике — ако не и горе — у Бокама Которским.

Попаљена су села, где је некад лета летовао силени дар Душан, залажући се родом од свога тамо грозног винограда; поглачен је и погажен крај, где се родио Грбљановић Лаза, потоњи кнез-Лазар, мученик косовски.

Потомци Сељанина Иве, Јанковић-Стојана: јуначка и господска соја Кривошије, Леденичана, Поборане и др. дотерала сила и ордија до просјачка штапа: ил у прошњу да пођу, ил од глади да скапају.

Што је хлепа било, поједа је сила и ордија; што је смока било, пограбиће вуци ка

Ми небисмо ради били, као што смо по Аустријерсперг, уверен сам, да имају о Боки сасви друго мњење. Г. Лапена је настојао побити једну по једну одборску седницу. Све му доскочице немогуће, да обори ма и једну мени доказану чиницу. Земалска стража није била и неће бити војска на папиру, како тврди Г. Лапена; него се то мор рећи о домобранству. Земалска је стража уређена поличителском наредбом од год. 1866.; у време рата заповедају јој п. кр. частици, а талијански је рат доказао колико вреди ова стража за Аустрију. Зашто се није обуставила извршба наредбе о обштем razorуњању Боке, кад се око 10. септ. већ знало за агитацију?

Велика је пометња и неистина рећи, да Кривошијани и Браћи нису знали бројне лакости носаче, кад они доносе рану и дрва посадама. Мени се приговара, да нисам радио да ушутим своје бираче о садржају закона; а ма како сам могао, кад ме је противна странка пред истим мојим бирачима опрњала, да сам ја гласао за закон о домобранству? Како сам Паштровићима о том закону говорио, имао добро сведочанство њ. преузв. министра домобранства. Часни мој противник пориче биство Албаније аустријске; а ипак је то особина политичка, географичка и повестна и тио ју зајекује, побија Аустрији наслов на њено власништво. Мудрије би било и згодније време употребити благе начине казни него дочекивати нужду ампултације. — Тако је, господо моја, на нека реке мој противник, што га је воља, г. Војновић и Ђурковић бијаху заповедници у мјарењу, први слеткама, други завором. — Чудим се, како се није нашла и у Сундечића србска застава, кад му се је протр међународном праву преметало у стану. — Незнам управо какови су се папире у њега нашли, него се чудом чудим, како је могао знати Г. Лапена, да су ту нађени листови, односећи се на грофа Бајста. Ако Црна Гора прима наше емигранте, нечистио ли ми то исто с њенимни већ од много година? То је ствар обичне узajemности.

Чини ми се, ако ништа а то покварен укус, кад се овде полемизује са „Националом.“ У осталој некуји да је своја мњење „Националом“ усвојила сва мањина србска далматинскога и да се из „Национала“ могу водити разлози за разнуштање далматинскога сабора.

Што се вели, да се обћински избори у Котору нису могли држати за време измињнога стања, то је праван изговор, јер ако су избори били погребни, било је тому доста времена од 2. авг. до 6. окт. 1869., када још није било измињнога стања. А могли су се држати избори и за измињнога стања, јер је тако бивало и у Ческој. Котор је тврђава, није се требало бојати нереди.

Пре се рекло, да Кривошијани и Браћи нису могли знати бројне снаге посада, а сада се опет хоће, да су Побори знали слабост 27. чете ловачке. Но знали незнали, они су се бојали од баталијана, и никада неба били напали на Станевић, да је баталијон остао у Будви. По овом су примеру Жуљани наскочили Горажду два дана касније. Први је корак увек најтежи.

Ја поричем истинитост освајања наведених прети чиновника Перичића и Суботића. Др. Лапена је рекао, да у Шабенику има до 4 ученика Славена. То ће и бити несрећа Перичићева, што би се и за Котор хтело равнатељ, који би славенске ученике смално до на ништини.

На издањја проти пропанади србско-славенској придржавим си одговорити други пут, за сада се стезем само на једино ово питање, које стављам на г. министра земљобранства: што је истине на отвореном листу, што га је Г. Вончина у „Заточнику“ на њега управо, позивајући њ. преузв., нека до 8 дана опозове осваје проти југославенској пропаганди, те спомиње неке озбиљне договоре? Кад би био члан овога одбора, предложио би овде, да се министарство под објужбу постави; али си то право придржавим за јавну седницу цар. већа.

Иа „Заточника.“

„Из Пеште.“

Пешта 13. фебр. Јамачно би наш свет рад знати, шта ће бити о нашим конгресом, коме је задатак преустројство нашег црквено-народног организма и живота. Можемо за јамачно држати, да ће конгрес бити на прољеће,

даду; зар није доста јуначима погрде, што им „талијанци“ под окриљем двоглавца снажишу и кадијишу, што им омладину по варошима од рода одрођавају мнимом науком и језиком? . . .

Вј, тако је то, кад народ дошадно беде невидовне, кад настану дани за кушање!

Браћа наша граничари гинуше на свакоме бојном пољу — од југа до запада и севера, ма да је дедовима нашим и очевима свечано на писмену дато, и толико речи царском речју и печатом потврђивано: „само с Турци да се бију“ . . . Тако зар хтеде сад сила и безумље, да и јунаци Воко-каторци пођу од крај до крај света, да тину за туђи жењ, за туђе користе, за туђу власт и гошност?!

„Боље да погине стотина Срба него-ли и један Валон ил господичић Немац“ — то је од најкада полисика шмркача у шлокаци.

Тим'се зар ишло, да се у корену ватре лоза српска, што се овамо пружила и што турска сила непотлачила.

Ал Бог чува народ српски: вора и крот, јунаштво и свест ишчлочио је тај витешки народ — тога новог Израиља, што ће данас сутра, ако Бог да, кренути пут земље обећане и крвцом је пошкрупити и предити погажене гробове косовских јунака . . .

И хоће — ако Бог да и срећа јуначка! — Јест, Србин је и мученик и јунак; дуго трпи и подноси. Ал кад покар крвце узавре и чаша се његовом пресе, а он замачне миш-

Аустријерсперг, уверен сам, да имају о Боки сасви друго мњење.

Г. Лапена је настојао побити једну по једну одборску седницу. Све му доскочице немогуће, да обори ма и једну мени доказану чиницу. Земалска стража није била и неће бити војска на папиру, како тврди Г. Лапена; него се то мор рећи о домобранству. Земалска је стража уређена поличителском наредбом од год. 1866.; у време рата заповедају јој п. кр. частици, а талијански је рат доказао колико вреди ова стража за Аустрију. Зашто се није обуставила извршба наредбе о обштем razorуњању Боке, кад се око 10. септ. већ знало за агитацију?

Велика је пометња и неистина рећи, да Кривошијани и Браћи нису знали бројне лакости носаче, кад они доносе рану и дрва посадама. Мени се приговара, да нисам радио да ушутим своје бираче о садржају закона; а ма како сам могао, кад ме је противна странка пред истим мојим бирачима опрњала, да сам ја гласао за закон о домобранству? Како сам Паштровићима о том закону говорио, имао добро сведочанство њ. преузв. министра домобранства.

Часни мој противник пориче биство Албаније аустријске; а ипак је то особина политичка, географичка и повестна и тио ју зајекује, побија Аустрији наслов на њено власништво. Мудрије би било и згодније време употребити благе начине казни него дочекивати нужду ампултације. — Тако је, господо моја, на нека реке мој противник, што га је воља, г. Војновић и Ђурковић бијаху заповедници у мјарењу, први слеткама, други завором. — Чудим се, како се није нашла и у Сундечића србска застава, кад му се је протр међународном праву преметало у стану. — Незнам управо какови су се папире у њега нашли, него се чудом чудим, како је могао знати Г. Лапена, да су ту нађени листови, односећи се на грофа Бајста. Ако Црна Гора прима наше емигранте, нечистио ли ми то исто с њенимни већ од много година? То је ствар обичне узajemности.

Чини ми се, ако ништа а то покварен укус, кад се овде полемизује са „Националом.“ У осталој некуји да је своја мњење „Националом“ усвојила сва мањина србска далматинскога и да се из „Национала“ могу водити разлози за разнуштање далматинскога сабора.

Што се вели, да се обћински избори у Котору нису могли држати за време измињнога стања, то је праван изговор, јер ако су избори били погребни, било је тому доста времена од 2. авг. до 6. окт. 1869., када још није било измињнога стања. А могли су се држати избори и за измињнога стања, јер је тако бивало и у Ческој. Котор је тврђава, није се требало бојати нереди.

Пре се рекло, да Кривошијани и Браћи нису могли знати бројне снаге посада, а сада се опет хоће, да су Побори знали слабост 27. чете ловачке. Но знали незнали, они су се бојали од баталијана, и никада неба били напали на Станевић, да је баталијон остао у Будви. По овом су примеру Жуљани наскочили Горажду два дана касније. Први је корак увек најтежи.

Ја поричем истинитост освајања наведених прети чиновника Перичића и Суботића. Др. Лапена је рекао, да у Шабенику има до 4 ученика Славена. То ће и бити несрећа Перичићева, што би се и за Котор хтело равнатељ, који би славенске ученике смално до на ништини.

На издањја проти пропанади србско-славенској придржавим си одговорити други пут, за сада се стезем само на једино ово питање, које стављам на г. министра земљобранства: што је истине на отвореном листу, што га је Г. Вончина у „Заточнику“ на њега управо, позивајући њ. преузв., нека до 8 дана опозове осваје проти југославенској пропаганди, те спомиње неке озбиљне договоре? Кад би био члан овога одбора, предложио би овде, да се министарство под објужбу постави; али си то право придржавим за јавну седницу цар. већа.

Иа „Заточника.“

„Из Пеште.“

Пешта 13. фебр. Јамачно би наш свет рад знати, шта ће бити о нашим конгресом, коме је задатак преустројство нашег црквено-народног организма и живота. Можемо за јамачно држати, да ће конгрес бити на прољеће,

даду; зар није доста јуначима погрде, што им „талијанци“ под окриљем двоглавца снажишу и кадијишу, што им омладину по варошима од рода одрођавају мнимом науком и језиком? . . .

Вј, тако је то, кад народ дошадно беде невидовне, кад настану дани за кушање!

Браћа наша граничари гинуше на свакоме бојном пољу — од југа до запада и севера, ма да је дедовима нашим и очевима свечано на писмену дато, и толико речи царском речју и печатом потврђивано: „само с Турци да се бију“ . . . Тако зар хтеде сад сила и безумље, да и јунаци Воко-каторци пођу од крај до крај света, да тину за туђи жењ, за туђе користе, за туђу власт и гошност?!

„Боље да погине стотина Срба него-ли и један Валон ил господичић Немац“ — то је од најкада полисика шмркача у шлокаци.

Тим'се зар ишло, да се у корену ватре лоза српска, што се овамо пружила и што турска сила непотлачила.

Ал Бог чува народ српски: вора и крот, јунаштво и свест ишчлочио је тај витешки народ — тога новог Израиља, што ће данас сутра, ако Бог да, кренути пут земље обећане и крвцом је пошкрупити и предити погажене гробове косовских јунака . . .

И хоће — ако Бог да и срећа јуначка! — Јест, Србин је и мученик и јунак; дуго трпи и подноси. Ал кад покар крвце узавре и чаша се његовом пресе, а он замачне миш-

Иа „Заточника.“

„Из Пеште.“

Пешта 13. фебр. Јамачно би наш свет рад знати, шта ће бити о нашим конгресом, коме је задатак преустројство нашег црквено-народног организма и живота. Можемо за јамачно држати, да ће конгрес бити на прољеће,

даду; зар није доста јуначима погрде, што им „талијанци“ под окриљем двоглавца снажишу и кадијишу, што им омладину по варошима од рода одрођавају мнимом науком и језиком? . . .

Вј, тако је то, кад народ дошадно беде невидовне, кад настану дани за кушање!

Браћа наша граничари гинуше на свакоме бојном пољу — од југа до запада и севера, ма да је дедовима нашим и очевима свечано на писмену дато, и толико речи царском речју и печатом потврђивано: „само с Турци да се бију“ . . . Тако зар хтеде сад сила и безумље, да и јунаци Воко-каторци пођу од крај до крај света, да тину за туђи жењ, за туђе користе, за туђу власт и гошност?!

„Боље да погине стотина Срба него-ли и један Валон ил господичић Немац“ — то је од најкада полисика шмркача у шлокаци.

Тим'се зар ишло, да се у корену ватре лоза српска, што се овамо пружила и што турска сила непотлачила.

Ал Бог чува народ српски: вора и крот, јунаштво и свест ишчлочио је тај витешки народ — тога новог Израиља, што ће данас сутра, ако Бог да, кренути пут земље обећане и крвцом је пошкрупити и предити погажене гробове косовских јунака . . .

И хоће — ако Бог да и срећа јуначка! — Јест, Србин је и мученик и јунак; дуго трпи и подноси. Ал кад покар крвце узавре и чаша се његовом пресе, а он замачне миш-

Иа „Заточника.“

„Из Пеште.“

Пешта 13. фебр. Јамачно би наш свет рад знати, шта ће бити о нашим конгресом, коме је задатак преустројство нашег црквено-народног организма и живота. Можемо за јамачно држати, да ће конгрес бити на прољеће,

даду; зар није доста јуначима погрде, што им „талијанци“ под окриљем двоглавца снажишу и кадијишу, што им омладину по варошима од рода одрођавају мнимом науком и језиком? . . .

Вј, тако је то, кад народ дошадно беде невидовне, кад настану дани за кушање!

Браћа наша граничари гинуше на свакоме бојном пољу — од југа до запада и севера, ма да је дедовима нашим и очевима свечано на писмену дато, и толико речи царском речју и печатом потврђивано: „само с Турци да се бију“ . . . Тако зар хтеде сад сила и безумље, да и јунаци Воко-каторци пођу од крај до крај света, да тину за туђи жењ, за туђе користе, за туђу власт и гошност?!

априла, најдаље маја месеца. Као што сам извештен, уг. министар просвете обећао је, да ће Њ. Величанству скоро поднети предлог о томе, да се конгрес наново сазове, и одложено настава. Наравно да се то и по себи разумје, да само о продужењу конгреса може говора бити. Али има једна фракција Србаља, којој друго у рачун иде, и која се свом силом упуње, да изради, да се прошаста конгрес за разрешен сматра, и да се нов конгрес на деклараторском основу сазове. Ово је кувежинска фракција Стратимировић-Груић-Кушевићева. Ова на то иде, да доведе у нов сабор 25 официра, надајући се, да ће и загребачка генерална команда под Молинаријем исто онако поступати, као што је Петроварадинска поступала, и Кушевић ласка себи, да би он поставши барон von Kothendorf (Блацки) био комесар на том сабору, где би се пре свега избор митрополита-патријарха предузео; да би своју цел лакше постигла ова фракција, нагавешћује владици Стојковићу, да би он био њијов кандидат, а у истини мисле на пакрачког владика. Ова фракција види на Андрашија, код кога се Кушевић доаворава, а и Стратимировић није са Андрашијем тако разгледан, као што би ко по његовом новијем начину писања мислити могао. Стратимировић је први Андрашију телеграфисао, да је патријарх умро. Како је сад каса патријархова усанула, и од Бајет-Ташеове кључ одузет, то се опет покушава, неби ли се нашао кључ касе Андрашијевој, која 120.000 фр. износи.

Ова фракција јако ради из потаје, и подмеће бог зна какве планове народној странци у политичкој и граничарској питању. Ратно министарство лови тим, да је уг. министарство добило претежни утицај на наше црквенонаредне ствари, чему се избором официра у нов сабор доскочити има; уг. министарство плаши тим, да ће нар. странка граничарској и политичковародно питање покренути на сабору, ако буде у већини, т. ј. ако се нов сабор не сазове. Но надамо се, да уг. министарство неће се овом приликом од топчидерски кртина подрити дати. Јамство нам је и у том, што администратор владика Стојковић има добре, вржаве наворе о ствари. Као што сам позудано извештен, он је рекао: овде не може бити говора о другом чем, него о том, да се индигира (закаже) седница сабора, који није разрешен, но само одгођен; пре свега је задатак том сабору, да направи нов саборни, и изборни ред, па да се на основу новог потврђеног изборног и саборног реда нов сабор сазове, коме ће од воље стојати, хоће ли најпре бирати митрополита, или ће најпре народна дела у ред довести, на онда бирати.

Као што видите, ово је оно, што и ми изповедамо, само што се ми надамо, да ће сабор, кон после овога дође, бити такав, да неће ни моћи друкчије хтети, но да најпре положи темељ, и зграду народног живота, на кога ће вршку подићи крст патријаршески.

Као што сам извештен, администратору није са свим право, што се обштинско покрећу, да Њ. Величанству депутацију пошаљу ради сазива сабора, јер налази да се тим он обилази. Међутим можда ће конференција закључити и то, да се и администратору жеља обштина изјави, а у никаквом случају није то облажење. Патријарх је прекинуо жицу између себе и народа, синодална јерархија идентификовала се с њиме, па није чудо, што народ сад зазира, док год невиди дела поверења вредна и достојна. Народ се већ једанпут на патријарха обратио био, но од оно доба, како се патријарх поставио на то становиште, да он има право

је у свима нам једно српско срце, једна прошлост, и, дај Боже, скорим и једна будућност.

Ево, до који час, па ће у дворици овој свирад да свира и да се поведе коло српско. Па, као што ће сестра до браца, играч до игралице у коло да се хвата — а у коло нигде краја нема — тако се данас сутра у коло ухватило васколико Српство, и сеја се брацу и брат сестри на помоћи нашао, где буде; тако да се и ми овде, свиколици у колу, браћи на невољи нађемо...

Те ће се невољна браћа наша Божељи зародовати нам, браћи из даљине, и утешени дочекати васкрс Господа, и још се и већма утврдити у вери, да ће скорим пући и вековска студен, цича и зима, и лед нам са ердага однети Бојана и Неретва у сиве море а Сава и Дунаво у црно — и доћиће васкрс српски, и родиће се на истоку сунце па нас огрејати с југа високога; и у коло се ухватити Србијанац до Црногорца и Бокотторца, а Војвођанин до Бошњака и Старо-Србљанина, те, као што ћете ви за мало час газити ово гле, тако ће и они погазити силу и неправду — и ославиће ерца наша и зависити се слава српска! —

Слава, браћо и сестрице, јунацима Божељима, слава роду и народу српском — а вама сад здраво и весело...

Помојимо браћи, да се не распу по свету у прошњи — јер јунаком то не прилакује; шта се на наз и други угледали...

Тако ће свет видети, да смо сви уди једног тела — раздробљеног ал не размрљеног; да

и одгађати, и разрешавати сабор, свако даље обраћање на патријарха значило би признање тога становишта, и ствар се начелно мењама тиме, што је администрација наступила. Администратор пак не стоји ништа на путу, да он закаже седницу сабора што пре, и ако мисли да на то какве више пријаве треба, да ову што пре учини. Народу ће се уштедити и пут и труд његови изасланика. Народ је доста пута заман на сурет изилазио својим поглаварима — ваља да и ови дело поверења преда се у народ пошаљу.

Вредно је, да вам саопштим, како је текла ствар са избором владике. У Карловцима је био 9. јулаја п. г. синод. Ту је на позив владе изабран бачки владика, и то у лицу архимандрита Анђелића; из патријаршеске кандидације, у којој су били Цветић, и Живковић, патријарх је хтео, да Анђелић буде за владика изабран, па онда да се монарху представи, да изволи владика Груића преместити у Н. Сад, а Анђелића одредити за Пакрац. Патријарх је то мотивовао тим, што му је велико нужно, да има једног „старшије“ епископа близу себе, и као бајаги нудио је по старешинству најпре Стојковића, па онда Кенгелца, који кад су изјаснили, да су са својим местом задовољни, дође ред на владика Груића. Но владика Стојковић приметити, да по канонима не иде, да се владика у обште бира без одређене дијецезе, да се дакле овакви условни предлог монарху неможе поднети; тако буде арх. Анђелић изабран за Бачког владика, а одма затим у другој тачки изјасне епископи, да патријарху остављају на вољу, да он Њ. Величанству предложи, да се један од старији владика, и то кога патријарх желио буде, у Н. Сад премести. Док је ствар у течају била, патријарх напрасно умре, владика Стојковић буде за администратора брзо са саглашењем сва три министарства наименован, и ствар промене свој вид — арх. Анђелић би за администратора Бачког постављен, како за владика није потврђен, ваљало би да се сад пречека са потврђењем, док сабор види, требали новог владике.

Још једно. Г. Кушевић тако је добар био, приликом, кад је пре негде у Пешти био, одржити прави узрок како разпуту сабора, тако и радњи, да владика Груић у Нови Сад дође. Сабор је рече зато разпуштен, што је очевидно било, да ће народна странка после верификације у већини бити; а Груић је био намењен за Нови Сад: „јер би се само он могао са народњацима у Н. Саду у коштац уватити.“ Сад дакле знамо, зашто су по мишљењу Кушевића владике: да се са народњацима у коштац ватају. Кад смо у речи око наши народни ствари, да наведемо неколико примера, који нам показују, како је преко и итно нужно, да се народне ствари у ред доведу. Зна се, да је конгрес од год. 1790. закључио био, да архијереји и наместари прилажу годишње неке извесне своте у народне фондове за просветне цели. Зна се и то, да нити су архијереји, нити наместари што давали, и да управо зато закључења конгреса и нису изишла на свет и у живот. Но наши садањи министарски предстојници не сам да не уносе ништа у нар. фонд, него још изнесо из њега, и то неки и неупотребљујући зајам на извештај, него што'во веле на „внват.“ Тако је арх. Беочински бивши у Фенеку узео 2000 фр. из нар. фонда за Фенеку, па у Фенеку неостаде трага извештаја. Тако је арх. Оповски Василијан, овај исти, што је десетак српски обштина у Банату противу уређења предао Арадском владици, узајмно из нар. фонда за манастир Опово три илјаде фр. па по ма-

настиру ће се заман од тога што видети, окром ако неби на рачун овај намештај, што је у Петроварадину за „одмор“ архимандритов од смрти патријарха Рајачића давао по „протекцији“ већом половином и без знања и као што је прописано било, одобрења више власти. Кушевић је добио зајам од 20.000 фр. из нар. фонда на „Блацко“, коме цену знаду они, који онде живе, Кушевићев брат добио је у два маха 6000 фр. и т. д. Стратимировић је добио од наместара буд за што „кају“, коју је препродао, па сад се „кају“, види се, зашто је честити капетан Радиојевић на асистенство народно оставку дао; зашто је и сам тихи капетан Ђурић одступио, и зашто је патријарх од толики пљани пензионисани официра у Новом Саду и околини изабрао баш капетана Божића, који је дијурниста код судова и адвокат био, и кога историју није вредно овде спомињати. Имао би још многа „саопштења“ но биће им времена и места.

Дебата генерална око буџета благочести и просвете трајала је више од недеље дана, и није се толико буџета тицала, колико политичке мин. благочести, коју он у погледу верозаконски одношаја води. Колико ли је њи од они, који су приликом интерпелације новосадоког посланика ради срб. конгреса уз министра били, сад у истом смислу противу министра говорили. Но о тим стварима други пут више.

Као што знате, сабор је већином гласова допустио, да се противу Свет. Милетића поведе истрага због чланка противу Раух-бана и загребачког „сабора“. Истрагу је икоао сам Раух, а „сабор“ у Загребу не — дакле неће тужба ни имати вредности, у колико се на овај последњи односи. Вредно је знати, како познати Ференц, који је и професор славенске књижевности и језика на свеучилишту, и секретар у „пресбирову“, са 3000 фр. плате укупно, верно проводи речи, на ком се оживу тужба подиже. Он је рече: „жари и пали“ које у нас значе оно, што Немац каже: „schalten un! walten“ превео са „опустошава и пали“ на мађ. језику, То је налик на превод Соколовићев, који „непоштење“ превео са „Missachtung“, превара са „Tauschung“, и то под заклетвом.

Ко је видио пороте, где порота не разумје језик списа, о коме суди? Но ништа не чини — бар ће изићи дело на видело, а Срби су и већи невоља претрпели за свој народ, своје име, своју народност, па неће шкочити, да се као Чеси и на том пољу огледамо и покушамо — а неће бити срамота, први бити, на пољу тога искушења.

ДОПИСИ

3. II. У Прагу 10. фебр. Цела је истина, да је пан Гискра позвао Ригера и Сладковског у Беч на диван поради договора о измирењу са чешким народом, али је још цела истина, да се они томе позиву нису одазвали нити се мислио кад одазвати, док је таква влада на државној крми у Бечу.

Ево вам да видите, шта чешки листови о томе Гискрином позиву и у опште о измирењу са данашњом бечком владом мисле. „Народни Листи“ овако пишу: „Ми не можемо никада пристати на непосредан избор и у томе погледу не може бити с нама никада договора. Но за то имамо ми са свим других разлога, него што имају Пољаци. Наше је становиште у тој ствари чисто државноправно. Непосредним избором би самосталност и аутономију чешке краљевине са свим сачували, јер би тим делом нашу отаџбину са осталим цислајтанским земљама у исту ливију поставили и у саме департаментове поцепали. На тај начин би чешка круна исчезла и од ње не би остало друго, до толико и толико изборних срезова. Па каже последице! Карактер Немаца је познат, они не знају ни своје сопствено право да очувају, дакле би тим и наша будућност била изгубљена. Ми смо више пута рекли, па сад и опет кажемо, да чешки народ на непосред. избор не ће никада и ни за каку цену пристати. Волијемо ма шта друго учинити, али то, ако бог да, никада, да из чешке краљевине правимо изборне срезове за буди како државно или цислајтанско заступништво. У томе погледу је с нама свака реч узалудна. Ми у томе не ћемо попустити, не ћемо се предати и не ћемо пригати — ни у добру ни у злу. То је наша прва и последња реч.“

У истому духу пишу и „Политика“ и „Покрок“ и све остале чешке новине. Сад ево јим, да видите, шта вели „Моравска орлица“, орган моравских деклараната; између осталог стоји и ово: „Опозиција није одступила од декларације — то је истина, а да не ће ни одступити — то је такође света истина, на што дакле та комедија са позивањем неких вођа у Беч? У поновљеном министарству седе сви оних пет министара, који су у својему меморандуму нашу декларацију са свим одбацили. Шта хоће дакле сад после месец дана? — Ми искрено исповедамо, да је измирење „чешко-

моравског народа са данашњим министарством сасвим немогуће.“

Из овога можете судити, како чешки народ мисли о измирењу са данашњом владом у Бечу. Сад не остаје друго, него или да настане нова минист. криза, па да дођу такови људи на крму, који ће хтети пристати на чешке захтеве и на потраживања других народности, или да ово садање министарство потера, и даље, као што је почело, али онда — што бог да! Да ће се влада пре последњему одважити, сведоче многе околности, па можда и та, што је наумна, да подигне сталан табор између Витаве и Лаве код села Мелника.

То су чешки поздравни бечкој влади.

У последњем допису сам вам споменуо отворено писмо кнеза Санђушког управљено на галичке посланике; сад вам достављам читав садржај његов, да видите, да баш ни сви Пољаци не дувају у један рог. Писмо гласи: „Са околности, што је министар. савет састављен искључиво из једне народности, налазим се побуњен, да се прихвати пера и да подигнем протест против таквој неполитичној и неправедној антепенденцији. Ја поњам исто тако одважност она, који то министарство саставише, као и пасивност народњака, који противу томе не протестују. Није доста, да је министарство чисто немачко и да у својој немштани једну једину странку заступа, него је оно са свим из једне насте, да наче из једне котирије састављено. Код таквих прилика суголасност његових мисли није никака вештина, још мање заслуга. Ја ни близу не мислим, да прерогативи круне: да своје министре може слободно бирати, где јој се хоће границу полагаем, али се изабрани морају сами испитати, они морају сами стање пресудити. Државници су требали запитати се: да ли ће данас чисто немачко министарство, да не речем из једне котирије састављено, бити у стању, да држави каке услуге учини и да ли је најпре и најкрупније да буде кадру погодбу отворити? Његова експеленција је до душе у обема кућама нужност измирења нагласила, и то тако, да се с правом може запитати: У чему се разликује тај говор од програма мањине? На што дакле тако дуге министар. кризе? На што излазак мањине из министарства? Да ли је то из принципа, да само Немци смеју бити министрима? Да ли да се олигархији даде сва сила у руке? Имена имају још значај, а имена данашњег минист. савета стоје у очевидној противности са оним, што треба и што хоће да постигну — са измирењем. Ако та имена морају буди како измирење отворити, то могу само утароку погодбу отетовати, а ја сам последњи, који би тако што саветовао. Ја држим, да не ћу погрешити, ако ћу рећи, да би друга имена то исто јестиније, за мању цену, поствили могла. Да ће пако данашње министарство по ново таку погодбу учинити, као што је утарска, не треба се бојати, већ шта више страшим се, да ће оно покушати, да отпор угуши. Угушити је званичан израз, али овде значи толико колико уништити, а отпор се може уништити једино физичним насилњем. Овде пак долази друга, нова противност на среду, и то да ће они, уставоверци, по што устав не дружа никакво средство, којим би се насилје употребило, принуђени бити, да постану уставу неверни, да би отпорнике силом оведочили и њих у верне „уставољубитеље“ пресобратили. Данашње министарство стоји у противности са једноправношћу народа, као што је и његова једина потпора, рајхератска већина, противна већини становника. Оно стоји даље у противности са слободним начелима, у чије име оно влада, јер оно сачињава олигархију, која нема корена у народу па ни у немачко-аустријском, што већина овога његова политична и антарелигиозна мишљења не дели, а код самих противности не може тек нико владати. Оно није у стању поред најживље воље измирење да оствари и најмање зло, што нам оно чини, то је жалбоже губитак времена. Догађаји тако долазе кад има човек најмање наде; за то велим „ми не можемо чегати“. Нека се ја варама! али ми се чини, да је после двомесечних болова мртворођено дете на свет дошло. — Ако је тако, тим би се боље учинило, кад би га што пре погребали.“ — Л. Санђушко.

Кад тако пољски аристократа беседи, онда мора човеку памет стати, кад види, што раде пољске демократе-револуционисте. — На послетку, сад избија тек 11. час, па има наде, да ће се сви Пољаци до 12. друге политике прихватити!

Нови Сад 19. фебруара. Из Пеште нам јављају, да је „Преодница“ in corpore ишла да поздравни др. Смолку, пољског патриота, који се сада тамо бави. „Члан „Преоднице“ која га је поздравно нагласи троструку свезу, која српски народ са пољским спаја: идентичност порекла, идентичност судбине и идентичност начела.“ Др. Смолка одговори пољски, — ал су га вели извештач ипак сви могли добро разумети — при крају рече да треба гадити индивидуалности народне ал дотле, док то не шкочи солидарности славенској. Тамо исцекнују и Ивана Тургењева, чувеног руског романтисту.

НОВИЈЕ.

„Остен“ јавља да је бечки „рајхсрат“ одложи своје седнице на пет дана да да дебата о закону за порезу на тековину није свршена.

„Голосу“ саопштавају из Бугарске да је познати хајдучки поглавица Хади Димитрије на Балкану сакупио чету, с којом по Бугарској свети на турцима аулуме, што их ови починише бугарском народу.

На супрот неким новинама које тврђаху да је споразумљење међу царем Наполеоном и његовим министарством поремећено, уверавају званичне новине да стоји сасвим противно. Вели се да је Наполеон једној важной политичној личности рекао: „Ми ће мо успети, јер су с нама сви људи који орца имају. — Французи посланик у Риму јавио је министру спољни послова грозу Дери-у, да му је кардинал Антониоли пребацио, да се њему има прикисати опозиционар дух француских прелата на концилу. Посланик је упутио Антониолија, да подигне против њега тужбу код његове владе.

— У северо-немачком државном већу одбио је гр. Бизмарк улазак Баденске у северо-немачки савез.

Претплатницима „Заставе“ који су се касније пријавили, јављамо да неможемо послужити са бројевима од почетка године, него ће мо им рачунати претплату од дана кад смо је примили.

Администрација „Заставе“.

Српско народно позориште.

У недељу 22. фебр. први пут: „ПИШЧЕВА КУБУРА.“ Шалвија игра у 2 радње с песмама, од Незнанка пре тога: „СТАРИКОВАНЦИЈА.“ Шалвија игра у 2 радње, посрбио С. Савковић.

Књижевне вести.

ПРВА СВЕСКА

Обсаде Фиоренције

Већ се у велико печата и биће готова концем фебруара, као што сам већ јавио; тако побуна слагача, која још овде траје, није могла тискање да издржи; највише, ако га за неколико дана обнови, јер иначе била би свеска још прије рока готова.

Предбројни штво већ престаје, и молим поштоване скупљаче, да ми што прије доставе успех свога заузимања, који то нијесу већ учинили.

Наручбине примају се једнако, ради којих сам наручио већи број истисана.

Молим још ону г. скупљаче, који ми нијесу имена уписанима доставили, да то учине, или да их сами у списцима тачно забележе, јер сам одлучио,

да их у последњој свесци печатам, нек се зна, ко је чинио да „Обсада“ и на српском језику свијета угледа.

Последња ће свеска ако бог да концем године изаћи, јер сам одлучио, да свака два месеца по једну у свијет пуштам.

У Пешти 14 фебруара. Л. Томановић.

Позив

на ванредну

БЕСЕДУ С ИГРАНКОМ

што је приређује српско новосадско певачко друштво у суботу 21. фебр. (5. марта) 1870.

у дворани „код царице Јелисавете“ у Новом Саду

У КОРИСТ СРП. НАРОДНОМ ПОЗОРИШТУ.

Шта ће бити на беседи:

1. „Српски пој“, од Л. Костића, за певање удеоно Ј. Каливода, пева збор певачког друштва.

2. „Српске народне песме“, од К. Станковића, свира на гласовиру Анка Стајића.

3. „Туга“, од К. Бендла, пева мешовити збор позоришне дружине.

4. „Љупца моја!“, од Д. Јенка, уз пратњу гласовира певају: Марија и Љубица Јеремића.

5. „Ја сам Словен“, од Ј. Вахака, пева збор певачког друштва.

6. „У очи поста“, говори А. Хадић, члан певачког друштва.

7. „Варијације“, од браће Херца, свирају на два гласовира Ирина и Софија Котина.

8. „Ој радости, ој драгости!“ од Чамарове, уз пратњу оркестра певају: Д. Ружићка, С. Максимовићка, М. Ружић, Н. Недељковић и Л. Дугумерски чланови позоришне дружине.

9. „Што ћутиш“, од Д. Јенка, пева збор певачког и позоришног друштва.

Улазнице стоје: 1 фр. од особе, а могу се добити код друштвеног благајника Мито Коде.

Према цели, којој је чист приход од ове беседе намењен, примају се и добровољни прилози с највећом захвалношћу.

Почетак равно у пола 8 сахата у вече.

ПОПРАВКА.

У прошлом броју јављено је да ће збор код ајмачке цркве бити 21. о. м. а треба да стоји у 22. дакле у недељу.

Трговина и обртност.

К. и др. Пешта 15. фебр. Житна нијаца од прошле недеље беше у нас чврста, пошто доводи непрестано беху слаби услед хрђави путова. Ма да и потраживање не беше велико, опет се ценаца одржа

на цени. Промет је могао бити на 100.000 мер. Раж је скочила на 10 н. због веће тражње. У Кукурузу је живиљ обрт био и цене су за 10—15 н. према прошлој недељи скочиле. Зоб је остала по старој цени.

Бележимо: Шеница потијска 86—89 фун. 5 ф. 10—30 н. Шеница доњица 84—89 фун. 4 фр. 40—80 н. Наполица 3 ф. Раж 78—80 фун. 2 ф. 80 до 3 ф. Јечам 65—72 фун. 2 фр. 15—25 нов. Зоб по квалитету 2—2 ф. 17 и по н. Кукуруз стара бан. 2 ф. 70—75 н. Нов летица 2 фр. 65—67 и по нов. Масти ондаш. 37 ф. 50 н. са стране: 36 ф. 50 н. с буретом. Шљаве босан. 11 ф. 50 н. Мед у малим бур. 24 фр. у већим 21 фр Шљивовица нова 26—28 фр.

Пешта, 14 фебр. Као што је обично при крају недеље, тако и данас била радња са раном, слаба, али су се опет цене тврдо држале. Забележено је 700 ц. цент. пештанске шенице 85 и по фун. по 4 фр. 72 и по нов. за северну жељезницу.

Курс ефекта.

	нов.	роба.
Уг. жељез. ајмак а 120 ф.	106.50	106.75
Авгдоунг. банка	98.50	99
Уг. обште кредит. банка	91	91.50
Франко-уг. банка	53	53.50
Уг. живот. банка	—	—
Уг. земљишна кредитна банка	91.50	92
Акције српске банке	60	62

Телеграм бечке берзе од 17. Фебруара.

5 проц. метал.	61.65
5 " " мај.	—
5 " " нов.	—
5 " " нар. зај.	71.55
1860 држ. зај.	97
Акц. нар. банке	728
Кредит. акције	276.50
Лондон	124.20
Сребро	121
Дуката	5.83 ¹⁰
Уг. Разветрнице	79.25
Темини.	77
Брдељске	75.50
Хрв. слав.	83.75

ОГЛАСИ.

ОГЛАС.

Обштинство сл. и кр. вароши Новог Сада намерава т. год. до 3037. квад. стопа калдрме, које из обично лупаног камена, које од четвороугалног 6" тесаног камена правити дати.

С' тога се позивају сви они који: 1-во Набављање од 50. куб. хвати обично лупаног камена, даће 20.000 комади четвороугалног 6" дебелог камена на себе узети желе.

2-го Они који калдрмијски посао, састојећи се које из претрагања, које из грађења носе калдрме у поврнини од 3037. квад. стопа подузете желе, до дана 6. марта тек. год. у 9. сати пре подне изволе доћи у обвараошк дворану, где ће се јавна лиценција обдржавати и онима подузетницима набавка или посао предати, који једно или друго по најјетинију цену на се примио буде.

Писмени оферти примају се до рока лиценције код обвара. економата.

Подузетници имаће при лиценцији 10 проц. од подузетне цене као вадјуу положити.

Од магистрата сл. кр. вароши Новог Сада фебруара 1870.

Стеван Брановачки с. р. градоначелник.

53—3—3

ОБЈАВА.

Суд слоб. кр. вароши Новог Сада до јавног знања ставља: да је из *собствено* захтевање новосадског трговца Ђ. Стојковића стечај у смислу §. 5 чланка XXII. год. 1840 над целокупном сервијом отворен.

За привр. старатеља масе именован је грађанин Јеван Димић, а за заступника П. Д. Кондороч. Рок пријаве за потраживање одређује се 16. 17. и 18. мај 1870.

Услед тога се сви поверитељи позивају, да своја потраживања до горњег рока код суда пријаве, што после донешене пријаве неће се у призрење узети. У Новом Саду 15. фебруара 1870.

Јован Радовановић с. р. Имре Балла с. р. варошни судца. 54—3—3 бележник.

ОБЈАВА.

Од стране грунтове власти као реалног суда кр. прив. диштрикта Велико-кикиндског, овим се на знање даје, да је на молбу Вилме Шнуларих, против Јевте Милићевог из В. Кикинде, због потражени од 200 ф. а. вр. и припадака, јавна продаја узаштене и у 500 фр. а. вр. уцењене дужникове куће, под грунт. бројем 1281. у В. Кикинди одређена, и рок дражбе на 23. март и 23. април 1870. год. одређен, о чему се дражбеници с тим извешћују, да се условија дражбе, код грунтове власти, за време званичних часова, прочитати могу.

Из седнице суда кр. пр. диштрикта Велико-кикиндског као грунтове власти у В. Кикинди 16. децембра 1869.

Јован Деспот,

земљ. кв. управитељ.

58—2—3.

Објава.

Почем на поново заказану лиценцију 19. (31.) јануара, ради давања под закуп 275 ¹²⁰⁰ јутара ритске земље у првом заливу, није нико од купаца дошао, то ће се под познатим лиценцијоним условима опет поново лиценција 3. (15.) марта 1870 у 9 часова пре подне у Тителу обдржавати.

Даће се под закуп на 5—10 година, и одма ће се извикати цена 14 ф. 10 н. а. вр. од јутра и године.

Тителски граничарски пешачки батаљон.

55—2—3

ГАЛАНТЕРИСКА ТРГОВИНА

ЈОВ. ПИЛЋЕ

у Сомбору,

потребује једног помоћника, који би имао воље, могао би одма место заузити. 57—2—6.

„1839 ГОД. РОТШИЛД-ЛОЗЕ.“

Ово су најстарије срећке, што их има, и само још шест пута имају се вући, а затим је подмирен читав зајам.

Тврдо уверење, да ће ове срећке до конца двогубо и трогубо у курсу порастити, даће огромни згодатци од 210.000 и 300.000 фр., као и сама занимљива игра — побудише ме, да исте срећке у ратама продајем, и то:

Читаву 1839. г. срећку у 32. месечни рата по 25 фр.

1-ну петину 1839. г. срећку у 32. месечни рата по 5 фр.

Уједно изјављујем и обезбеђујем се, да ћу сваку од мене на рату купљену читаву 1839. г. срећку, ако се иста извуче при извлачењу серија, што увек на три месеца пре вичања нумере бива — за цену од 1100 фр. натраг купити; а

тима је гарантован сваком купцу сигуран добит од 300. фр. на комад

почем се свака срећка у још предстојећи шест пута мора извући и место 800 фр. рината што се у малим ратама уплати, добива се у сваком случају 1100 фр. натраг.

Пошто сам се побринуо, да се свака срећка на захтевање показати и у свако доба поред изплате заосталих рата и примити може, то нисам ни приредио друштвене игре но само поједине срећке, а према томе и купац неигра на део добитка него му припада пуно право на читав добит. — Може се и више рата на једанпут изплатити, и у том случају добива се 6 проц. годишње камате.

Наручбинама са стране молим да се уз прву рату и билет од 1 фр. 25 новч. приложи.

И са „Nachnahme“ извршују се наручбине.

У пријатној извесности, да овим поштованој публици заиста нешто знаменито, корисно и занимљиво пружам, надам се и многобројним наручбинама, које ћу, докле ми количина достајала буде, тачно и сигурно извршивати.

М. Л. ФИШЕР,

меничара „код Фортуне“ у Пешти, Хатванска улица бр. 16.

(Wechselstube „zur Fortuna“, Pest, Hatwanergasse Nr. 16.)